

جلوه‌های صفات پیامبر (ص)

در ادب فارسی *

از: دکتر غلامرضا ستوده

از نخستین آثار نظم و نثر پارسی تا زمان حاضر، رسم و روش بسیاری از شاعران و نویسندگان، این بوده است که در صدر دیوان و در مقدمه اثر منشور خود، شکر و سپاس ایزد متعال را به جای آورده و سخنانی پرورده و شیوا در حمد و تسبیح خدا، به رشته نظم و یا در سلک عبارت کشیده‌اند. سپس به ستایش پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله و سلم پرداخته و با همان کلام متین و مزین، بر بنیان آیات قرآن و احادیث در شأن و مقام و منزلت پیامبر، داد سخن داده‌اند.

در این مقاله صفات پیامبر (ص) را که در مقدمه برخی از متون نثر فارسی تا آخر قرن هفتم (۱) با عباراتی شیوا و بلیغ آمده و مأخوذ از قرآن و یا مایه‌ور از مفهوم چند حدیث است می‌آوریم.

در نخستین آثار نثر فارسی، صفات پیامبر (ص) با عبارات کوتاه و اغلب با واژه‌های فارسی آمده است.

برای مثال، در مقدمه شاهنامه ابومنصوری، بعد از صفات: "برگزیده" و "پاک"

* - چون تمام منابع و مأخذی که در این مقاله مورد مراجعه بوده و از آنها استفاده شده، در متن مقاله مندرج است، از ارجاع مأخذ به حاشیه و ذیل خودداری شد.

۱ - متن کامل مقدمه‌هایی که مورد مراجعه بوده است در کتابی مندرج است تحت عنوان "تحمیدیه در ادب فارسی" که نگارنده با همکاری پژوهنده جوان آقای محمد باقر نجف‌زاده بارفروش، جلد دوم و سوم آن را زیر چاپ دارد.

و "دیندار"، عبارت "بهترین خلق خدا" در وصف پیامبر (ص) آمده است. و در ترجمه تاریخ طبری (تاریخ بلعمی) در وصف محمد (ص) پیغامبر، عباراتی چنین مذکور است: "بهترین جهان" و "گزین پیغامبران" و "نازنین همه فرزندان آدم" و "شفاعت خواه بندگان در روز بزرگ". و در مقدمه کتاب **الابنیه عن حقایق الادیبه** عبارت "خاتم پیغامبران"، در وصف پیامبر (ص) ملاحظه می شود.

همچنین است در آثار فارسی ابن سینا، عبارت "پیغامبر گزیده" در مقدمه رساله نبضیه و هم در مقدمه رساله منطق دانشنامه علائی.

در بعضی مقدمه ها فقط به ذکر نام محمد (ص) و یا به تشهید اکتفا شده است، همچون "اشهد ان محمداً عبده ورسوله" در کتاب **هدایة المتعلمین فی الطب و عبارت** ".... درود بسیار به محمد و همه پیغامبران" در کتاب **حدود العالم من المشرق الی المغرب و** ".... درود بر محمد و همه خاندان او در ترجمه رساله **اضحویه** ابن سینا از مترجمی نامعلوم. و همچون عبارت ".... درود بر محمد پیغامبر او...." در **خطبه** کتاب **رسوم دارالخلافة** و در کتابی به نام **گزیده در اخلاق و تصوف** از ابونصر طاهر بن محمد خانقاهی: ".... فرستاد به ما محمد رسول الله را....".

حتی در مقدمه بعضی نخستین متون نشر فارسی که تحمیدیه به زبان عربی است باز خصلت کوتاهی عبارت ملاحظه می شود، چنانکه در کتاب تاریخ سیستان این عبارت آمده است "محمد عبده ورسوله" و یا صفت "خاتم الانبیا" در صدر کتاب **شمارنامه** از محمد بن ایوب طبری.

تا اواخر قرن پنجم همچنان سادگی عبارتهای فارسی در نعت رسول اکرم (ص) در تحمیدیه ها ملاحظه می شود.

مثال از مقدمه کتاب **بیان الادیان**: "بهترین خلق.... آنکه خلق را به حق راه نمود و همه داد راستی فرمود...." و مثال دیگر از مقدمه کتاب **سوروزنامه** منسوب به خیام: ".... درود بر پیغامبران او از آدم صفی تا پیغامبر عربی محمد مصطفی (ص)...." و از ناصر خسرو عبارت ".... خداوند خرد نیک و قول راست...." در مقدمه کتاب **زاد المسافرین**، و عبارت: ".... ترجمان کتاب خدای و دین و زبان کتاب خدای و بنیاد شریعت...." در کتاب **وجه دین**.

و از **خواجه نظام الملک** در **سیاستنامه**:

".... درود بر بهترین خلایق محمد بن عبدال.... (ص) که مهتر پیغامبران است و گزیده خدای جهان است و آورنده فرقان است....".

و از امام محمد غزالی در **مشکاة الانوار**: ".... درود بر محمد نور نورها و سرور

شایستگیان، دوست خدای جبار و نویدآور خدای غفار و بیم‌ده خدای قهار... بنیان‌کن ناسپاسان و رسواگر طغیان‌گران..."

— و "... درود بر مصطفی (ص) که سید پیامبران است و راهنمای و راهبر مؤمنان است و امین اسرار ربوبیت است و گزیده و برداشته حضرت الهیت است..." در کتاب کیمیای سعادت.

بیان این‌گونه صفات از برای پیامبر (ص) در قرن ششم نیز کمابیش ادامه دارد، با این دگرگونی که عبارتها و ترکیبات عربی نیز به تدریج وارد متن‌ها می‌شود. شواهد ذیل، این سیر و دگرگونی را نشان می‌دهد:

از مناقب الصوفیه تصنیف قطب‌الدین ابوالمظفر منصور بن اردشیر متوفی بسال ۵۴۷ هجری قمری: "... صد هزار صلوات و تحیات به جان پاک و روضه خاک مصطفی باد که سید انبیاء است و شفیع روز قضا..."

از تفسیر شیخ ابوالفتوح رازی مربوط به اوایل نیمه دوم قرن ششم: "... درود بر رسول او که ختم پیغمبران است و سید مرسلان است..."

و نزدیک به همان عهد: "... خاتم انبیاء و سید اصفیاء را دلیل راه و شفیع گناه ما کرد تا شارع شریعت به ما نمود و زنگ ضلالت از آئینه طبیعت ما بزدود..." از کتاب مقامات حمیدی.

و شاهی از: کلیات چهارمقاله نظامی عروضی که در آن غلبه با الفاظ عربی است "... درود بر سید کونین که اکمل انبیاء بود..." تألیف این کتاب در حدود سال ۵۵۱ - ۵۵۲ هجری قمری صورت گرفته است.

و مثالی از کتاب وجوه قرآن: تألیف ابوالفضل حبیب تغلیسی مربوط به سال ۵۵۸ هـ ق: "... درود بر محمد علیه السلام که سید خلقان است و خاتم انبیاء و زین زمان است..." و شاهی از کتاب فرخ‌نامه از ابوبکر مطهر جمالی یزدی: "... علی‌الخصوص سید کونین و رسول ثقلین صلوات ال... و سلامه علیه که هر چند انبیاء در صف صفة نبوت بنشسته طفیل جود او بودند، و هر اولیاء که صدر محفل الوهیت باستانند، محتاج نظر حمایت و عنایت شفقت او شدند..."

تا می‌رسد به زمان تألیف کتاب اسرار التوحید فی مقامات الشیخ ابی سعید که نعت پیامبر (ص) را با جملاتی به زبان عربی آورده است: "... والسلام علی عبده و نبیه و خیره من اخیاره..."

و از کتابی از شیخ روزبهان بقلی شیرازی، بنام شرح شطحیات مربوط به اواخر قرن ششم: "... و صلی الله علی محمد اشرف الرسل و الانبیاء و امام السفره و الاولیاء..." در حالی که

هنوز نویسندگانی در این عهد روش ساده‌نویسی با واژه‌های فارسی را ادامه می‌دادند، همچون مؤلف بحرالغواید درود بررسول وی بادمصطفی که بهترین پیامبران است
 و از همین نمونه‌هاست نوشته‌های شیخ شهاب‌الدین یحیی سهروردی (م ۵۸۲ هـ، ق) در - حکم‌الاشراق: . . . درود برگزیدگان و اهل رسالات بویژه بر محمد مصطفی بزرگ عالم بشریت و واسطهٔ بخشش آدمیان در روز رستاخیز . . . "و در - بستان القلوب: . . . درود بر روان خواجه‌یی که پرتو شعاع نور نبوتش پردهٔ تاریک کفر از روی جهان برانداخت. در اواخر قرن ششم طرز بیان صفات پیامبر (ص)، تحول یافته و با صنایع لفظی و معنوی همراه و روشی متبوع شده است، همچون: "امداد صلوة و اعداد تحیات نثار روان خواجه‌ئی باد که معهد قواعد دین است و مؤکد معاهد یقین"، در کتاب عقدالعلی للموقف الاعلی. و "رسالت او، گمراهان را از غمراست ضلالت به ساحل هدایت آورد، کوتاه‌نظران را از ظلمات جهالت به انوار معرفت رسانید"، در کتاب التوسل الی التوسل. طرز دیگری که آن‌هم از اواخر قرن ششم در تحمیدیه‌ها باب شد، عبارت بود از ذکر عباراتی از احادیث و یا آوردن آیه یا بخشی از آیه‌ئی در متن تحمیدیه.

و اینک نمونه‌ئی از نعت پیامبر (ص) که به استعانت آیات قرآنی و پاره‌ئی از احادیث بیان شده و زیور انسجام یافته است:

- از کتاب جوامع الحکایات و لوامع الروایات: "سید المرسلین . . . قوله صلی الله علیه و سلم، کنت نبیا" و آدم بین الماء و الطین".

- از کتاب عقدالعلی للموقف الاعلی: "آن محتشمی که همت بلندش این کلبهٔ پست را پشت پای انکار زد و فرمود، مالی وللدنیا وللدنیا ولی، بصیرت ثاقبش مردار دنیا را به مردار خوارگان اکاسره انداخت که والآخره خیر لک من الاولی . . ."

- از کتاب عجایب المخلوقات تألیف محمد بن محمود بن احمد طوسی: "دورد بی شمار و تحیات بی انحصار بررسول وی محمد بن عبدالله که ذات پاک او سبب آفرینش عالم و عالمیان بود که لولاک لما خلقت الافلاک".

البته قبل از آن نمونه‌های نادری از نثر ملمع که در آن به استعانت آیات قرآنی و احادیث به حضور پیامبر (ص) عرض ادب شده، بوجود آمده بود. مانند مقدمهٔ ملمع‌گونهٔ خواجه عبدالله انصاری در کتاب زاد العارفین: "درود بر آن محرم حرم و وصول، مدوح و ما محمد الارسل، برداشت نقاب از جبین برمسند انی لکم رسول امین و گفت هان ای مشتم ظلوم کفار انا ادعوکم الی العزیز الغفار . . . حق تعالی در نبوت بر من گشاد، اتبعونی اهدکم سبیل الرشاد . . ."

طرز بیان صفات پیامبر (ص) در قرن هفتم، ادامهٔ عبارت پروردهٔ اواخر قرن ششم و صفات - جز به ندرت - تکرار ترکیبات پیشینیان است.

تکرار صفات و ترکیبات البته تقلید صرف از پیشینیان نیست، بلکه بانثری فخیم تر و شیوایی و بلاغت سخن همراه است.

در عین حال در این عهد با ترکیبات تازه و بدیعی برمی خوریم که فهرست الفبائی همه صفات و ترکیبات به ترتیب زمان تا قرن هفتم، در پایان همین مقاله آمده است. نمونه بارز تکرار صفات و شیوایی و فصاحت در قرن هفتم همان است که سعدی در دیباجه گلستان و هم در صدر مجلس اول از مجالس خمسه آورده است و ختم مقال را به آن زینت می دهیم که فصیح ترین نعت پیامبر (ص) تواند بود:

" سرور کاینات و مفخر موجودات و رحمت عالمیان و صفوت آدمیان و تتمه دور زمان... "، در دیباجه گلستان و

"... آن مقتدای زمره حقیقت و آن پیشوای لشکر طریقت، آن نگین خاتم جلال، آن جوهر عنصر کمال، آن اطلس پوش والضحی و آن قصب بند واللیل اذاسجی و آن طیلسان دار و لسوف یعطیک ربک فترضی، آن صاحب خبر والآخرة خیر لک من الاولی، آن مهتری که اگر حرمت برکت قدم او نبود، راه دین از خاشاک کفر پاک نگشتی که " الیوم اکملت لکم دینکم " آن سروری که اگر هیبت دست او نبود، قبا ی ماه چاک نگشتی که " اقتربت الساعة وانشق القمر ".

به از این: آدم صفی خلعت صفوت از او یافت و ادریس با تدریس، رفعت از او گرفت روح پرفتوح در قالب نوح به عزت او درآمد، طیلسان صعود بر سر هود او کشید، کمر شمشیر خلعت بر میان خلیل اوبست، منشور امارت بنام اسماعیل اوبشت. خاتم مملکت در انگشت سلیمان او کرد، نعلین قربت در پای موسی او کرد، عمامه رفعت بر سر عیسی اونها د. این مهتر و این بهتر و این سید و این سرور.

و اینک صفات و ترکیباتی که در نعت رسول اکرم (ص) در متون نثر پارسی تا پایان قرن هفتم بکار رفته است فهرست وار و بصورت الفبائی آورده می شود*:

* - ستون اول ردیف عددی و ستون دوم صفت یا ترکیب و ستون آخر نام کتبی است که صفت یا ترکیب از آن استخراج شده. عدد بعد از نام کتاب مربوط به سال و قرن تالیف کتاب است. علامت با اضافه (+) قبل از عدد نشانه این است که کتاب احتمالاً مربوط به قرن بعد است.

کتاب	صفت و ترکیب	ردیف
سیاست نامه / ۴۸۵	آورنده، فرقان	۱-
شرح شطحیات / ۶ +	اشرف الرسل والانبياء	۲-
تاریخ شاهی قراختانیان / ۷	اشرف اولاد آدم	۳-
مجلس اول سعدی / ۷	اطلس پوش والضحی	۴-
طرب المجالس / ۷	اعجوبه، عالم غیب وشهادت	۵-
رساله لمعات عراقی / ۷	افضل الرسل	۶-
رساله لمعات عراقی / ۷	اکمل الکمل	۷-
چهارمقاله / ۵۵۲	اکمل انبیاء	۸-
شرح شطحیات / ۶ +	امام السفره والاولیاء	۹-
ترجمه فرج بعداز شدت / ۷	امام المتقین	۱۰-
یواقیت العلوم / ۶	امام امم	۱۱-
تاریخ نیشابور / ۵	امسی	۱۲-
یواقیت العلوم / ۶	امان زمین	۱۳-
یواقیت العلوم / ۶	امین آسمان	۱۴-
کیمیای سعادت / ۵ +	امین اسرار ربوبیت	۱۵-
تاریخ طبرستان / ۶۱۳	انسان حقیقت	۱۶-
آداب الحرب والشجاعه /	اول انبیاء (در خلقت و آخرت)	۱۷-
حدود / ۶۳۰	در رسالت	
ترجمه صیدنه / ۶۳۳	اول عقد درایت	۱۸-
درة التاج / حدود ۷۰۰	اولوالعزم	۱۹-
المعجم فی معانی اشعار العجم / ۶۲۰	برگزیده، مکونات	۲۰-
سوانح الافکار رشیدی / ۷	برهان بحث (علمت علم الاولین والآخرین)	۲۱-
حکمة الاشراق سهروردی / ۵۸۶	بزرگ عالم بشریت	۲۲-
ترجمه احیاء علوم الدین / ۷	بشیر	۲۳-
ترجمه احیاء علوم الدین / ۷	بنده، مکرم	۲۴-
ترجمه احیاء علوم الدین / ۷	بنده، نامدار	۲۵-

ردیف	صفت و ترکیب	کتاب
۲۶ -	بینان کن ناسپاسان	مشکاة الانوار غزالی / ۵ +
۲۷ -	بنیان گنجور سعادت	ترجمه صیدنه / ۶۳۳
۲۸ -	بهتر	مجلس اول سعدی / ۷
۲۹ -	بهتر پیغامبران	بحر الفوائد / ۶ - مجلس اول سعدی / ۷
۳۰ -	بهتر و مهتر آدمیان	سوانح الافکار رشیدی / ۷
۳۱ -	بهترین اصفیاء	فارسانامه / ۵۱۱
۳۲ -	بهترین جهان	تاریخ بلعمی / ۳۵۲
۳۳ -	بهترین خلایق	سیاست نامه / ۴۸۵
۳۴ -	بهترین خلق	بیان الادیان / ۴۸۹
۳۵ -	بهترین خلق خدا	مقدمه شاهنامه ابو منصور / ۳۴۶
۳۶ -	بهترین مخلوقات	آداب الحرب و الشجاعة / حدود ۶۳۰
۳۷ -	بهترین و گزیده ترین فرزندان آدم	اسرار التوحید / ۶
۳۸ -	بهینه اصفیاء	ترجمه احیاء علوم الدین / ۷
۳۹ -	بیم ده خدای قهار	مشکاة الانوار غزالی / ۵ +
۴۰ -	پادشاه کونین	روح الجنان / ۷
۴۱ -	پیامبر گزیده	رساله منطق دانشنامه علائی / ۵
۴۲ -	پیشوا	درة التاج / حدود ۷۰۰
۴۳ -	پیشوا و مقتدای رسل	ترجمه میزان الحکمه / ۵۱۳
۴۴ -	پیشوای اصفیاء	اوصاف الاشراف / ۷
۴۵ -	پیشوای امت و اصحاب و آل	تفسیر سوره یوسف / ۶
۴۶ -	پیشوای جهانیان	ترجمه احیاء علوم الدین / ۷
۴۷ -	پیشوای حرمین	آداب الحرب و الشجاعة / حدود ۶۳۰ =
۴۸ -	پیشوای لشکر طریقت	مجلس اول سعدی / ۷

اغلب کتب	پیغامبر	۴۹ -
تفسیر بهائو یمنی / ۶	پیغامبر آخر الزمان	۵۰ -
ترجمه احیاء / ۷	پیغامبر برگزیده	۵۱ -
نبضیه ابن سینا / ۵، ترجمه	پیغامبر گزیده	۵۲ -
احیاء / ۷		
ترجمه احیاء / ۷	پیغامبر رسل	۵۳ -
اغلب کتب	پیغمبر	۵۴ -
زاد المسافرین / ۴۵۳	پیغمبر حق	۵۵ -
گلستان / ۷	تتمه دور زمان	۵۶ -
سوانح الافکار رشیدی / ۷	تحفه زمان و زمین	۵۷ -
وجه دین / ۵	ترجمان کتاب خدای و دین او	۵۸ -
تحفة الروح / ۷	تمهید الکاملین	۵۹ -
حمزه نامه / ۵ - ۷	جان و روان عالمیان و آدمیان	۶۰ -
ترجمه احیاء علوم الدین / ۷	جامع شمل دین	۶۱ -
گلستان / ۷	جسیم	۶۲ -
یواقیت العلوم / ۶	جمله جمال	۶۳ -
مجلس اول سعدی / ۷	جوهر عنصر کمال انسانی و مطالعات	۶۴ -
یواقیت العلوم / ۶	چشمه جود	۶۵ -
تاریخ شاهی قراختایان / ۷	حاجب بارگاه الوهیت	۶۶ -
نفحة الروح / ۷	حامل لوای حمد و امانت	۶۷ -
ترجمه احیاء / ۷	حبیب	۶۸ -
تاریخ نیشابور / ۴ +	حبیب الله	۶۹ -
طرب المجالس / ۷	حضرت عالی جناب	۷۰ -
اغلب کتب	خاتم	۷۱ -
اغلب کتب	خاتم النبیین	۷۲ -
اغلب کتب	خاتم انبیاء	۷۳ -
مختصر نافع / ۷	خاتم پیامبران	۷۴ -

خاتم پیامبران	۷۵ -	الابنیه عن حقایق الادویه / ۴ +
خاتم پیغمبران	۷۶ -	تفسیر ابوالفتوح رازی / ۶
خاتم خزانه نبوت و رسالت	۷۷ -	نفحة الروح / ۷
خداوند خرد نیک و قول راست	۷۸ -	زاد المسافرین / ۵
خلاصه آفرینش عالم	۷۹ -	عقل و عشق رازی / ۶۲۰
خلاصه انبیاء	۸۰ -	سوانح الافکار / ۷
خلاصه جوهر سعادت	۸۱ -	عرایس الجواهر / ۷۰۰
خلاصه عالم کون	۸۲ -	التوسل الی التوسل / ۵۸۵
خلاصه عین جود	۸۳ -	تاریخ طبرستان / ۶۱۳
خلاصه کون و مکان	۸۴ -	عرایس الجواهر / ۷۰۰
خلاصه موجودات	۸۵ -	رساله السایر الحائر / ۶ +
		المعجم / ۶۳۰، اخلاق محتشمی / ۷
خواجه	۸۶ -	در اغلب کتب
خواجه اصفیاء	۸۷ -	ترجمه صیدنه / ۶۳۳
خواجه خافقین	۸۸ -	ترجمه صیدنه / ۶۳۳
خواجه کاینات	۸۹ -	السایر الحایر / ۶ +
		سوانح الافکار / ۷
خواجه کونین	۹۰ -	المعجم فی معانی اشعار العجم / ۶۳۰
خواجه لولاک	۹۱ -	تاریخ طبرستان / ۶۱۳
خواجه وجود	۹۲ -	مرزبان نامه / ۶۲۲
خوب گفتار (وما ینطق عن الهوی)	۹۳ -	سوانح الافکار / ۷
خورشید عالم رسالت	۹۴ -	ترجمه میزان الحکمة / ۵/۳
خیر الوری	۹۵ -	لطائف الحقایق / ۷ +
خیره	۹۶ -	اسرار التوحید / ۶
دانای محقق	۹۷ -	دره التاج / حدود ۷۰۰
دره تاج کمال	۹۸ -	ترجمه صیدنه / ۶۳۳
دلیل راه	۹۹ -	مقامات حمیدی / ۵۵۱

ترجمهء احیاء / ۷	دوست پسندیده	۱۰۰ -
ترجمهء احیاء / ۷	دوست پسندیده خدا	۱۰۱ -
مشکاة الانوار غزالی / ۵ +	دوست خدای جبار	۱۰۲ -
روح الجنان / ۷	راهنمای	۱۰۳ -
فارسانامه / ۵۱۱	راهنمای خلق به طریق هدی	۱۰۴ -
حمزه نامه / ۷ - ۵	راهنمای موء منان	۱۰۵ -
کیمیای سعادت / ۵ +	راهنمای و راهبر موء منان	۱۰۶ -
نامه های عین القضاة / ۵۲۵	رحمت این عالم و آن عالم	۱۰۷ -
ترجمهء احیاء / ۷ - گلستان / ۷	رحمت عالمیان	۱۰۸ -
تاریخ نیشابور / ۵	رحمة للعالمین	۱۰۹ -
مشکاة الانوار غزالی / ۵ +	رسواگر طفیان گران	۱۱۰ -
در اغلب کتب	رسول الله	۱۱۱ -
فرخ نامه / ۵۸۰ - المعجم / ۶۳۰	رسول ثقلین	۱۱۲ -
مجلد التواریخ و القصص / ۵۲۰	رسول رب العالمین	۱۱۳ -
- جوامع الحکایات / ۶۳۰		
ترجمهء احیاء / ۷	رسول مبجل	۱۱۴ -
ترجمهء احیاء / ۷	رسول مختار	۱۱۵ -
مرموزات اسدی / ۶۲۱	رهبر اولیاء	۱۱۶ -
ترجمهء جاویدان خرد / ۷	راهنمای خلق به حق	۱۱۷ -
وجه دین / ۵	زبان کتاب خدای	۱۱۸ -
عرایس الجواهر / ۷۰۰	زبدهء عنصر سیادت	۱۱۹ -
روح الجنان / ۷ - سوانح الافکار / ۷	زیبا رفتار	۱۲۰ -
یواقیت العلوم / ۶ - وجوه قرآن / ۵۵۸	زین زمان	۱۲۱ -
مرصاد العباد / ۶۲۰	سالک مسالک حقیقت	۱۲۲ -
ترجمهء صیدنه / ۶۳۳	سبب سعادت روزگار	۱۲۳ -
درة التاج / حدود ۷۰۰	سجیح خلق	۱۲۴ -
مجلس راول سعدی / ۷ - درة التاج / حدود ۷۰۰ و لطائف الحقائق / ۷ +	سرور	۱۲۵ -

عرایس الجوهر / ۷۰۰ - مرموزات	سرور انبیاء	۱۲۶ -
اسدی / ۲۱ عومر صاد العباد / ۶۲۰		
مختصر نافع / ۷	سرور پیشینیان و پسینیان	۱۲۷ -
مشکاة الانوار / ۵ +	سرور شایستگان	۱۲۸ -
سوانح الافکار / ۷	سرور عالمیان	۱۲۹ -
گلستان / ۷	سرور کاینات	۱۳۰ -
سوانح الافکار / ۷	سلطان اصفیاء	۱۳۱ -
سوانح الافکار / ۷	سلطان تخت نشین (کنت نبیا	۱۳۲ -
	و آدم بین الماء والطین)	
ترجمه جاویدان خرد	سلطان سریر کاینات	۱۳۳ -
مجلس اول سعدی / ۷	سید	۱۳۴ -
ترجمه صیدنه / ۶۳۳	سید احرار	۱۳۵ -
ترجمه میزان الحکمة / ۵۱۳ ،	سید اصفیاء	۱۳۶ -
مقامات حمیدی / ۵۵۱		
زاد المسافرین / ۵ ، ترجمه	سید الانبیاء	۱۳۷ -
صیدنه / ۶۳۳		
مناقب الصوفیه / ۵۴۷	سید انبیاء	۱۳۸ -
تاریخ نیشابور / ۵ ، مجمل التواریخ	سید المرسلین	۱۳۹ -
/ ۵۲۰ - تحفة السروح / ۷ -		
جوامع الحکایات / ۶۳۰ -		
روح الجنان / ۷ - ترجمه فرج بعد	سید الوری	۱۴۰
از شدت / ۷ - ترجمه احیاء / ۷	سید اولاد آدم	۱۴۱
لغت موران سهروردی / ۵۸۶	سید اولاد بشر	۱۴۲ -
ترجمه احیاء / ۷	سید بشر	۱۴۳ -
کیمیای سعادت / ۵ +	سید پیامبران	۱۴۴ -
حمزه نامه / ۷ - ۵ - تفسیر بصائر	سید پیغامبران	۱۴۵ -
یمینی / ۶		

کتاب	صفت و ترکیب	ردیف
آداب الحرب و الشجاعة / حدود ۶۳۰	سید ثقلین	۱۴۶ -
وجوه قرآن / ۵۵۸	سید خلقان	۱۴۷ -
تحفة العرفان / ۷۰۰	سید رسل	۱۴۸ -
راحت الارواح / ۶ +	سید کل کاینات	۱۴۹ -
چهارمقاله / ۵۵۲ - فرخ نامه / ۵۸۰ - ترجمه صیدنه / ۷	سید کونین	۱۵۰ -
تفسیر ابوالفتوح رازی / ۶	سید مرسلان	۱۵۱ -
نامه های عین القضاة / ۵۲۵ و عقل و عشق رازی / ۶۲۰	سید ولد آدم	۱۵۲ -
یواقیت العلوم / ۶	شاه شریعت	۱۵۳ -
فارسانه / ۵۱۱	شفاعت خواه امت به روز جزا	۱۵۴ -
تاریخ بلعمی / ۴	شفاعت خواه بندگان به روز بزرگ	۱۵۵ -
گلستان / ۷	شفیع	۱۵۶ -
تاریخ نیشابور / ۵	شفیع المذنبین	۱۵۷ -
مناقب الصوفیه / ۵۴۷ - المعجم / ۶۳۰	شفیع روز جزا	۱۵۸ -
ترجمه احیاء / ۷	شفیع روز محشر علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	۱۵۹ -
مقامات حمیدی / ۵۵۱ - ترجمه احیاء / ۷	شفیع گناه	۱۶۰ -
ترجمه میزان الحکمة / ۵۱۳ - تاریخ شاهی / ۷	شمع جمع انبیاء	۱۶۱ -
درة التاج / حدود ۷۰۰	شیرین کلمات	۱۶۲ -
روح الجنان / ۷	شیرین گفتار	۱۶۳ -
سوانح الافکار / ۷	صاحب تاج و نگین	۱۶۴ -
مجلس اول سعدی / ۷	(ولکن رسول الله وخاتم النبیین)	
	صاحب خبر (والآخرة خیر	۱۶۵ -
	لک من الاولی)	

تاریخ طبرستان / ۶۱۳	صاحب شریعت	۱۶۶ -
رسالهٔ صغیر سیمرغ سهروردی / ۵۸۶	صاحب شریعت کبری	۱۶۷ -
آداب الحرب والشجاعه / حدود ۶۳۰	صاحب صدر قاب قوسین	۱۶۸ -
دره التاج / حدود ۷۰۰	صاحب قران	۱۶۹ -
عرایس الجواهر / ۷۰۰	صاحب قران زمین وزمان	۱۷۰ -
رسالهٔ لمعات عراقی / ۷	صاحب لواء الحمد والمقام المحمود	۱۷۱ -
ترجمهٔ احیاء / ۷	صاحب معجزات ظاهر و آیات باهر	۱۷۲ -
دره التاج / حدود ۷۰۰	صادق	۱۷۳ -
ترجمهٔ صیدنه / ۶۳۳	صدر انجمن رسل	۱۷۴ -
عرایس الجواهر / ۷۰۰	صدر بارگاه رسالت	۱۷۵ -
سوانح الافکار / ۷	صدر صغهٔ صفی	۱۷۶ -
ترجمهٔ صیدنه / ۶۳۳	صردہ نقد جلال	۱۷۷ -
گلستان / ۷	صفوت آدمیان	۱۷۸ -
ترجمهٔ احیاء / ۷	صفی	۱۷۹ -
اسرار التوحید / ۶	صفی انبیاء و رسل	۱۸۰ -
مجلس اول سعدی / ۷	طیلسان دار (ولسوف یعطیک ربک فترضی)	۱۸۱ -
دره التاج / حدود ۷۰۰	عاشق	۱۸۲ -
در اغلب کتب	عبد	۱۸۳ -
نوروزنامه / ۴۹۵ - فارسنامه / ۵۱۱	عربی	۱۸۴ -
آداب الحرب / ۶۲۷	عنصر فتوت	۱۸۵ -
مرصاد العباد / ۶۲۰	عنوان منشور سیادت	۱۸۶ -
ترجمهٔ صیدنه / ۶۳۳	عین وجود	۱۸۷ -
تاریخ طبرستان / ۶۱۳	فاتح ابواب شفاعت و امامت	۱۸۸ -
نفحة الروح / ۷	قافله سالار قوافل اولیاء	۱۸۹ -
مرصاد العباد / ۶۲۰		

کتاب	صفت و ترکیب	ردیف
ترجمه فرج بعد از شدت / ۷	قاید الغرالمجلیین	۱۹۰ -
یواقیت العلوم / ۶	قبله اقبال	۱۹۱ -
رساله لمعات عراقی / ۷	قبله الواجد والموجود	۱۹۲ -
نفحة الروح / ۷	قبله ارباب الكمال	۱۹۳ -
فارسانه / ۵۱۱	قرشی	۱۹۴ -
آداب الحرب والشجاعة / حدود ۶۳۰	قریشی	۱۹۵ -
گلستان / ۷	قسیم	۱۹۶ -
مجلس اول سعدی / ۷	قصبند (واللیل اذا سجدی)	۱۹۷ -
نفحة الروح / ۷	کعبه مرکز الاعتدال	۱۹۸ -
یواقیت العلوم / ۶	کان کرم	۱۹۹ -
یواقیت العلوم / ۶	کل کمال	۲۰۰ -
مختصر نافع / ۷	گرامی ترین فرستادگان	۲۰۱ -
ترجمه احیاء / ۷	گزیده انبیاء	۲۰۲ -
آداب الحرب و الشجاعة / حدود ۶۳۰	گزیده ترین موجودات	۲۰۳ -
سیاست نامه / ۴۸۵	گزیده خدای جهان	۲۰۴ -
نوادرات التبادر / ۶۸۲	گزیده سبحان علوم انسانی و مطالعات	۲۰۵ -
کیمیای سعادت / ۵ +	گزیده و برداشته حضرت السهیت	۲۰۶ -
حمزه نامه / ۷ - ۵	گزیده و برداشته الوهیت	۲۰۷ -
مجمل التواریح والقصر / ۵۲۰	گزیده و بهترین خلق	۲۰۸ -
تاریخ بلعمی / ۴	گزین پیغامبران	۲۰۹ -
عقد العلی للموقف الاعلی / ۵۸۴	موء کد معاقدیقین	۲۱۰ -
یواقیت العلوم / ۶	ماه حقیقت	۲۱۱ -
روح الجنان / ۷	ماه فلک اصطفی	۲۱۲ -
درة التاج / حدود ۷۰۰	مبارک نفس	۲۱۳ -
ترجمه احیاء / ۷	مبشر اهل ایمان	۲۱۴ -
ترجمه صیدنه / ۶۳۳	مبین اقوام سبل	۲۱۵ -

ردیف	صفت و ترکیب	کتاب
۲۱۶-	متمم دائره وجود	تاریخ شاهی قراختائیان / ۷
۲۱۷-	محتشم	عقد العلی للموقف الاعلی / ۵۸۴
۲۱۸-	محرم حرم وصول	زاد العارفين / ۵
۲۱۹-	محرم حریم فرشتگان (فکان قاب قوسین اودنی)	سوانح الافکار / ۷
۲۲۰-	محمد مختار	ترجمه میزان الحکمة / ۵۱۳، عقل سرخ سهروردی / ۵۸۶
۲۲۱-	مخزن اسرار نامتناهی	طرب المجالس / ۷
۲۲۲-	مخزن کنز الوجود	رساله لمعات عراقی / ۷
۲۲۳-	المخصوص بالمقام المحمود والحوض المورود	روح الجنان / ۷
۲۲۴-	مخوف اصحاب کفران	ترجمه احیاء / ۷
۲۲۵-	مشرب زلال انس و جان	ترجمه صیدنه / ۶۳۳
۲۲۶-	مصباح طریق هدی	تاریخ شاهی قراختائیان / ۷
۲۲۷-	مصدر کمال انس و جان	ترجمه صیدنه / ۶۳۳
۲۲۸-	مصطفی	در اغلب کتب
۲۲۹-	مصطفی و مجتبا و معلا	بیان الادیان / ۴۸۹
۲۳۰-	مطاع	گلستان / ۷
۲۳۱-	مطلع آفتاب علم وجود	تاریخ شاهی قراختائیان / ۷
۲۳۲-	مظهر اکمل	نفحة الروح / ۷
۲۳۳-	مفتاح خزاین الجود	رساله لمعات عراقی / ۷
۲۳۴-	مفتاح خزینه تقوی	تاریخ شاهی قراختائیان / ۷
۲۳۵-	مفخر موجودات	گلستان / ۷ - سوانح الافکار / ۷
۲۳۶-	مقتدای اولیاء	اوصاف الاشراف / ۷
۲۳۷-	مقتدای زمرة حقیقت	مجلس اول سعدی / ۷
۲۳۸-	مقتدای کونین	آداب الحرب و الشجاعة / حدود ۶۳۵

ردیف	صفت و ترکیب	کتاب
۲۳۹ -	مقتدای ممالک شریعت	مرصاد العباد / ۶۲۵
۲۴۰ -	مقدم کافه مخلوقات	راحة الارواح / ۶ +
۲۴۱ -	معدوح (و ما محمد الارسل)	زاد العارفين / ۵
۲۴۲ -	مسهد قواعد دین	عقد العلی / ۵۸۴
۲۴۳ -	منبع اخلاق الهی	طرب المجالس / ۷
۲۴۴ -	منظر افضل	نفحة الروح / ۷
۲۴۵ -	موئل آل	یواقیت العلوم / ۶
۲۴۶ -	موزون حرکات	درة التاج / حدود ۷۰۰
۲۴۷ -	مهتر	مجلس اول سعدی / ۷، دره التاج حدود ۷۰۰ /
۲۴۸ -	مهتر پیامبران	سیاست نامه / ۴۸۵
۲۴۹ -	مهتر ما	قصه الغربة الغربیه سهروردی / ۵۸۶
۲۵۰ -	نازنین همه فرزندان آدم	تاریخ بلعمی / ۴
۲۵۱ -	ناصر لوای (شفاعتی)	سوانح الافکار / ۷
۲۵۲ -	نبی والنبی	اغلب کتب
۲۵۳ -	نبی الانس والجان	توضیح الملل شهرستانی / ۵۲۱
۲۵۴ -	نبی ثقلین	روح الجنان / ۷
۲۵۵ -	نبی کریم آل جامع علوم انسانی	گلستان / ۷
۲۵۶ -	نبی مفضل	ترجمه احیاء / ۷
۲۵۷ -	نتیجه مقدمات آفرینش	التوسل الی التوسل / ۵۸۵
۲۵۸ -	نخبه و نقاوه کل ما هو موجود	مرزبان نامه / ۶۲۲
۲۵۹ -	ندیم خلوت عزت (فاوحی الی عبده ما اوحی)	سوانح الافکار / ۷
۲۶۰ -	نذیر	ترجمه احیاء / ۷
۲۶۱ -	نقاوه جزو و کل	سوانح الافکار / ۷
۲۶۲ -	نقاوه کاینات	اخلاق محتشمی / ۷
۲۶۳ -	نقطه دایره کن و کان	ترجمه صیدنه / ۶۳۳

مرصادالعباد / ۶۲۰	نقطه نبوت	۲۶۴ -
مجلس اول سعدی / ۷	نگین خاتم جلال	۲۶۵ -
طرب المجالس / ۷	نوباوه بوستان سعادت	۲۶۶ -
ترجمه احیاء / ۷	نور آسمان هدایت	۲۶۷ -
ترجمه احیاء / ۷	نور بوستان عنایت	۲۶۸ -
تاریخ شاهی قراختائیان / ۷	نور دیده اصفیاء	۲۶۹ -
تاریخ جهانگشا / ۶۵۸	نور حدقه اهل بینش	۲۷۰ -
روح الجنان / ۷	نور حدقه الانبیاء والمرسلین	۲۷۱ -
ترجمه صیدنه / ۶۳۳	نور حدقه نبوت	۲۷۲ -
تاریخ جهانگشا / ۶۵۸	نور حدیقه آفرینش	۲۷۳ -
روح الجنان / ۷	نور حدیقه الصدیقین	۲۷۴ -
ترجمه صیدنه / ۶۳۳	نور حدیقه فتوت	۲۷۵ -
مشکاة الانوار / ۵ +	نور نورها	۲۷۶ -
مشکاة الانوار / ۵ +	نویدآور خدای غفار	۲۷۷ -
حکمة الاشراف / ۵۸۶	واسطه بخشش آدمیان در روز رستاخیز	۲۷۸ -
ترجمه صیدنه / ۶۳۳	واسطه نقد هدایت	۲۷۹ -
ترجمه احیاء / ۷	واسطه قلاده انبیاء	۲۸۰ -
سوانح الافکار / ۷	واهب آلائی والای (امتی امتی)	۲۸۱ -
گلستان / ۷	وسیم	۲۸۲ -
تاریخ شاهی قراختائیان / ۷	وکیل در حضرت ربوبیت	۲۸۳ -
تحفة العرفان / ۷۰۰	هادی سهل	۲۸۴ -
رساله صغیر سیمرغ سهروردی / ۵۸۶	هادی طریقت علیا	۲۸۵ -
ترجمه جاویدان خرد / ۷	هادی مرشد به صدق	۲۸۶ -
آداب الحرب والشجاعة	هاشمی	۲۸۷ -
/ حدود ۶۳۰		